

การจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

A LEARNING NETWORK MANAGEMENT FOR THE DEVELOPMENT OF TRANSFORMATIVE LEADERS' POTENTIAL OF SAVING GROUP FOR PRODUCTION IN SONGKHLA

อัสวาลักซ์ ราชพลสิทธิ์¹ วันชัย ธรรมสังการ² สมศักดิ์ ลีลา³ อังคณา ธรรมสังการ⁴
สมฤดี สวงนแก้ว⁵ และจิรัชยา เจียวก⁶

Atsawaluk Ratchapolsit¹ Wanchai Dhammasaccakarn² Somsak Lila³ Angkana Dhammasajjakan⁴
Somruedee Sanguankaew⁵ and Jirachaya Jeawkok⁶

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่

² คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

³ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

^{5,6} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹ Doctor of Philosophy Program in Human And Social Development, Faculty of Liberal Arts Prince
of Songkla University Hat Yai Campus

² Faculty of Liberal Arts Prince of Songkla University Hat Yai Campus

³ Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

⁴ Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University

^{5,6} Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University Pattani Campus

E-mail: Atsawaluk2020@gmail.com

Received:	February 14, 2023
Revised:	June 23, 2023
Accepted:	June 27, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนการจัดการ กระบวนการจัดการ และผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งมีความรู้ความสามารถและมีความเสียสละอาสาเป็นตัวแทนของชุมชนในการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย (2) ปัจจัยด้านงบประมาณ (3) ปัจจัยด้านสถานที่ และ (4) ปัจจัย

ด้านกิจกรรม 2) กระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 5 กระบวนการหลัก ได้แก่ (1) การจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย (2) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (3) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (4) การจัดระบบเรียนรู้ร่วมกัน และ (5) การจัดระบบสารสนเทศ และ 3) ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา สามารถจำแนกได้ 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับบุคคล เกิดการปรับสมดุลด้านการคิดสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวก เป็นแบบอย่าง สร้างขวัญกำลังใจให้แก่สมาชิกกลุ่มฯ นำคิด นำปฏิบัติ และให้ความเคารพผู้อื่น (2) ระดับครอบครัว สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และมีเงินเก็บออม ดำเนินชีวิตอยู่อย่างพอเพียง และ (3) ระดับชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการจัดการเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถสร้างสังคมแห่งการแบ่งปัน การเอื้ออาทรต่อกัน และนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ ด้วยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมเครือข่ายอันถือเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุล

คำสำคัญ

การจัดการ เครือข่ายการเรียนรู้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ABSTRACT

This research aimed to study factors supporting management, management processes and the results of learning network management for the development of transformative leaders of the savings group for production in Songkhla Province. The researchers employed a qualitative approach, case-study type, collecting data from related documents, in-depth interviewed from 12 key informants and participatory observation techniques.

The result revealed that: 1) Factors supporting the management of learning networks for the development of transformative leaders of the savings groups consist of (1) personal factors such as having potential and sacrifice, volunteer to represent the community in driving network activities, (2) budget factors, (3) location and space factors, and (4) activities factors. 2) The learning network management processes for transformative leadership development of the production savings groups consist of 5 main processes: (1) network structure, (2) job and role of staffs in network, (3) communication system, (4) organization of shared learning system, and (5) information system. And 3) the outcome of the learning network management processes for the development of transformative leaders of the production savings group can be classified in 3 levels: (1) the individual level : adjust the balance of thinking toward positive behavior change, (2) the family level : reduce expenses, increase income and have savings, living in

sufficient life, and (3) The community level: influent to economic community changes, management of working capital of local communities that can create a society of sharing and lead to environmental management with a career in organic agriculture and applying the knowledge gained from joining the network being to balanced development.

Keywords

Management, Learning Network, Transformative Leader, Savings Group for Production

ความสำคัญของปัญหา

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีทักษะที่สำคัญ คือ ความสามารถในการสื่อสารและการรับฟังเข้าใจถึงความความคิดเห็นที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อลดการต่อต้าน การสื่อสารกับสมาชิกในองค์กรโดยตรงให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ให้การยอมรับความคิดใหม่ ๆ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี จะช่วยทำให้คนในองค์กรที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงคลายความเครียดลงได้ (Chew, Cheng & Petrovic-Lazarevic, 2006) ดังนั้นผู้นำในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงควรมีคุณสมบัติและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อลดความตึงเครียด และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน (Bass & Riggio, 2006) โดยอาศัยการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลกับบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม องค์กรกับองค์กร องค์กรกับชุมชนอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากรสนับสนุนส่งเสริมและร่วมกันดำเนินกิจกรรมของสมาชิกให้ประสบความสำเร็จต่อเนื่องบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตรและเอื้ออาทรต่อกัน (Pholsri, 2007) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นลักษณะการรวมตัวของกลุ่มบุคคลในระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเครือข่ายที่เป็นทางการ มีโครงสร้างบทบาทชัดเจน เกิดจากการจัดตั้งขึ้นมาของกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกัน และลักษณะของเครือข่ายจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับเป้าหมายของ เครือข่าย ลักษณะของความรู้ในเครือข่าย และโครงสร้างสายงานหลักขององค์กร (Seufert & Bach, 1999) ซึ่งกล่าวได้ว่าเครือข่ายการเรียนรู้มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อขบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การเรียนรู้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาบุคลากรให้มีความทักษะ ความสามารถ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาชุมชนสังคม ซึ่งกระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ถือเป็นการจัดการศึกษาทางเลือกอย่างหนึ่งที่มีมุ่งเน้นการเสริมสร้างให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เนื่องจากปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว บุคคล กลุ่มองค์กร และชุมชนท้องถิ่น ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงจะทำให้การพัฒนาบรรลุผลสำเร็จได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การรับรู้ ความรู้ ทักษะและเจตคติของบุคคลจากการเรียนรู้

ด้วยวิธีเรียนที่มีความหลากหลายด้านต่าง ๆ และสามารถทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาตนเอง (Grisanaputi, Kunpalin, Inbueng, Yolai, and Wongchompu, 2017) เช่นเดียวกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งมีเป้าประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิกเครือข่าย ซึ่งเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ด้วยการจัดทำแผนพัฒนา การขับเคลื่อนการดำเนินงาน การประสานงานภาคีเครือข่ายจากภายนอกเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ด้วยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดสัมมนา และการศึกษาดูงาน ที่มีการมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นลักษณะการพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานทุนทางสังคม (Ratchapolsit, 2017)

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความโดดเด่นในเรื่องขบวนการจัดการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งมีการดำเนินงานมาอย่างยาวนานไม่น้อยกว่า 40 ปี นับว่าเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความอยู่ดีกินดีของบุคลากรในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 5 ยุค ประกอบด้วย ยุคการก่อเกิดเครือข่าย จุดเริ่มต้นของการเชื่อมร้อยเครือข่ายระดับตำบล (พ.ศ.2517-2531) ยุคชมรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จุดร้อยเรียงสมาชิกเครือข่ายในภาพรวมของจังหวัดสงขลาแก้ปัญหาเศรษฐกิจไทย (พ.ศ.2532-2541) ยุคสหพันธ์กลุ่มออมทรัพย์ฯ แนวคิดการดำเนินงานเครือข่ายแบบ “topdown” กับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (พ.ศ.2542-2545) ยุคกองทุนกลางมิติแห่งการสร้างสายใยเชื่อมต่อเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนฐานรากภาคประชาชน (พ.ศ. 2546-2553) และยุคสมาคมองค์กรการเงินชุมชนสงขลา “เชื่อมคน ร้อยเงิน สานงาน” กับการปลูกสร้างนวัตกรรมทางภูมิปัญญา (พ.ศ.2554-ปัจจุบัน) (Dhammasaccakarn and Ratchapolsit, 2018) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าขบวนการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีคุณูปการต่อการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างดีเพราะสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนจากการเข้าร่วมขบวนการเครือข่ายฯ

จากเหตุผลดังกล่าวที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนถึงปัจจัยสนับสนุน กระบวนการ และ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร
2. กระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative approach) โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา (case study approach) ซึ่งมีรากฐานทางความคิดมาจากกระบวนการที่สร้างสรรค์นิยม (constructivism) (Tashakkori & Ted-die, 1998) เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documents study) และการศึกษาจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Creswell, 2003) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูล key informant

สำหรับการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Phothisita, 2007) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา และการเลือกด้วยความสมัครใจเป็นคนให้ข้อมูล จำนวน 12 คน เป็นคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้แนวคำถามเชิงแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการศึกษาชุดความรู้และประสบการณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน ทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอน คือ 1) ตั้งประเด็นคำถามการวิจัย 2) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและการสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้น 4) ออกแบบกระบวนการวิจัย และ 5) ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Chantawanich, 2010; Moser & Korstjens, 2017; Power & Hubbard, 1999) โดยมีขั้นตอนหลังจากการได้มาซึ่งข้อมูล คือ 1) ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของชุดข้อมูลด้วยหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 2) จำแนกข้อมูลด้วยตาราง 3) วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎี 4) ตีความข้อมูล และ 5) สรุปเรียบเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้สรุปจำแนกผลการค้นพบออกเป็น 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

สำหรับปัจจัยสนับสนุนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา สามารถจำแนกได้ 4 ปัจจัย ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านบุคคล กล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านบุคคลนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่ง ประกอบด้วย ผู้นำ และสมาชิกของเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดสงขลา โดยผู้นำจะทำหน้าที่ในการออกแบบกระบวนการจัดการเครือข่าย สร้างกิจกรรมอันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้บุคคลที่เข้ามาเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนขบวนการเครือข่ายจะมีจิตสาธารณะ การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เสียสละเวลาส่วนตนเพื่อร่วมรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

1.2 ปัจจัยด้านงบประมาณ กล่าวได้ว่า งบประมาณมีส่วนสนับสนุนอันสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ซึ่งงบประมาณในที่นี้ได้มาจากระดมเงินทุนจากสมาชิกเครือข่ายฯ โดยตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เป็นสมาชิกเครือข่ายจะสมทบเงินทุนบำรุงค่าดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายด้วยการหักเงินกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาเป็นทุนในการพัฒนาศักยภาพสมาชิกเครือข่าย

1.3 ปัจจัยด้านสถานที่ กล่าวได้ว่า สถานที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนขบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่รวบรวมและเป็นศูนย์กลางการประสานงานสมาชิกเครือข่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

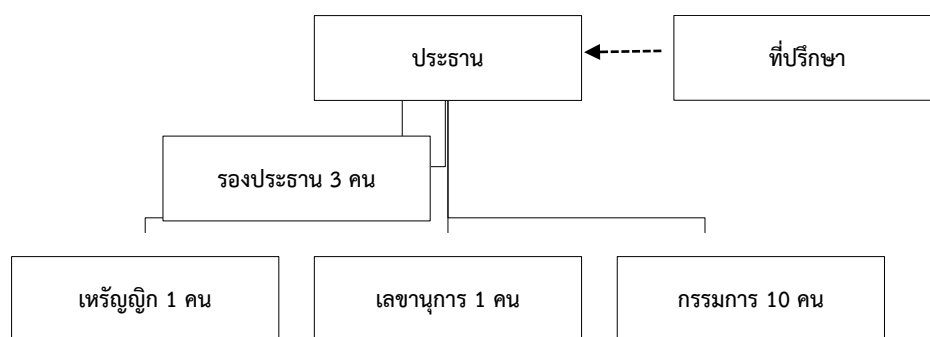
1.4 ปัจจัยด้านกิจกรรม กล่าวได้ว่า กิจกรรมส่วนสำคัญต่อการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา เพราะหากถ้ากิจกรรมของเครือข่ายไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของสมาชิกที่เข้าร่วมขบวนการได้ ก็ไม่สามารถขับเคลื่อนเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งในการสร้างรูปแบบกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นเกิดจากปัญหา ความจำเป็น และความต้องการของสมาชิก เกิดจากร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งกิจกรรมของเครือข่ายจะประกอบด้วย การออมทรัพย์ผู้นำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และการร่วมกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิกเครือข่าย

2. กระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

สำหรับกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาสามารถจำแนกออกเป็น 5 มิติ ดังนี้

2.1 การจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย แกนนำเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดสงขลา ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลการดำเนินงานของเครือข่าย ทั้งนี้ในการจัดทำผังกลุ่มเครือข่ายนั้นจะแสดงให้เห็นถึงสถานที่ตั้งของสมาชิกเครือข่ายในแต่ละอำเภอซึ่งมีทั้งหมด 16 อำเภอของจังหวัดสงขลา ตัวแทนผู้ประสานงานเครือข่ายในระดับอำเภอ และสถานการณ์ของสมาชิกเครือข่ายเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานเพื่อใช้เป็นชุดข้อมูลสำหรับการวางแผนการดำเนินงานเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.2 การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย สำหรับบทบาทหน้าที่การจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา จะเป็นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับจังหวัดซึ่งมีบทบาทตามโครงสร้างดังนี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อผลิตจังหวัดสงขลา

1) บทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษา ที่ปรึกษาเครือข่ายจะทำหน้าที่สนับสนุนการจัดการความรู้การดำเนินงานทั้งในมิติของระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2) บทบาทหน้าที่ประธานและรองประธาน สำหรับบทบาทหน้าที่ของประธานและรองประธานเครือข่ายจะทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งประธานและรองประธานเครือข่ายจะได้รับความไว้วางใจ และเป็นพี่เลี้ยงของสมาชิก

3) บทบาทหน้าที่เหรียญก สำหรับบทบาทหน้าที่ของเหรียญกจะมีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการเงิน การจัดเก็บเงินสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย การออมทรัพย์ของแกนนำเครือข่าย และการจัดทำรายการรับจ่ายเงินในการดำเนินงานของเครือข่าย

4) บทบาทหน้าที่เลขานุการ สำหรับบทบาทหน้าที่ของเลขานุการจะมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกกิจกรรมของเครือข่าย การติดต่อประสานงานฝ่ายต่าง ๆ การจัดการเอกสาร

กำหนดการ การติดตามผลการดำเนินงาน และการสรุปรายงานกิจกรรมของเครือข่าย เป็นจัดการฐานข้อมูลประกอบการจัดทำแผนการพัฒนากิจกรรม

5) บทบาทหน้าที่กรรมการ สำหรับบทบาทหน้าที่ของกรรมการเครือข่ายจะมีหน้าที่ในการประสานงาน ถ่ายทอดข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้แก่สมาชิกเครือข่ายในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ อันนำไปสู่การร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

2.3 การจัดระบบติดต่อสื่อสาร สำหรับการจัดการระบบการติดต่อสื่อสารของเครือข่ายจะเป็นกลไกการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะมีกิจกรรมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คือ 1) การสื่อสารที่เป็นทางการ เครือข่ายจะมีเวทีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน มีเวทีฝึกอบรมการศึกษาดูงาน เป็นต้น และ 2) การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ด้วยลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมสมาชิกเครือข่ายจะมีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นประจำ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนท้องถิ่นเดียวกัน ทั้งนี้จะมีการพบปะพูดคุยผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน และกิจกรรมทางประเพณี ไม่ว่าจะเป็นประเพณีรอบปี ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า งานลอยกระทง เป็นต้น และประเพณี รอบชีวิต ได้แก่ งานบวช งานมงคลสมรส และงานศพ เป็นต้น

2.4 การจัดระบบเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาประกอบด้วย 1) การฝึกอบรม โดยเครือข่ายจะมีการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการทักษะการดำเนินงานมิติต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2) การสัมมนา จะมีการประชุมสัมมนาเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ได้มีการสนับสนุนการเข้าร่วมการสัมมนาที่ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น 3) การศึกษาดูงาน จะมีการประชุมหมุนเวียนเพื่อศึกษาดูงานการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งในและนอกจังหวัดอยู่เป็นประจำ และ 4) การลงมือปฏิบัติจริง จะมีการขับเคลื่อนกิจกรรมอยู่เป็นประจำ ทุกครั้งที่มีการบริหารจัดการกลุ่มสมาชิกจะเกิดชุดความรู้และประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้รูปแบบการปฏิบัติจริง

2.5 การจัดระบบสารสนเทศ สำหรับการจัดระบบสารสนเทศของเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาทางฝ่ายเลขานุการจะมีการจัดระบบข้อมูลที่มีความสำคัญต่อกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลด้านบุคลากรของเครือข่าย จำนวนเงินทุนหมุนเวียน เงินสะสม สถานการณ์และปัญหาของสมาชิกเครือข่ายเพื่อใช้เป็นชุดข้อมูลสำหรับการสนับสนุนการประกอบการตัดสินใจในการสร้างนโยบายและแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย

3. ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา

สำหรับผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา สามารถจำแนก 3 ระดับ ดังนี้

3.1 ระดับบุคคล สำหรับผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาระดับบุคคลนั้น กล่าวได้ว่า แรกเริ่มเดิมทีก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของสมาชิกบางท่านมีพฤติกรรมในเชิงลบโดยเป็นผู้ติดการพนัน เป็นการเล่นการพนันวัวชน ไก่ชน ไพ่ หวย และไฮโล เป็นต้น แต่ภายหลังจากการเข้าร่วมขบวนการดังกล่าวตนเองได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเลิกเล่นการพนัน

นอกจากการติดการพนันแล้ว สมาชิกเครือข่ายบางท่านไม่มีระเบียบวินัยในการเก็บออมเงิน และเมื่อได้เข้าร่วมขบวนการเครือข่ายเกิดการวางแผน มีการจัดระเบียบวินัยและสร้างค่านิยมในการเก็บออมเงิน จากเดิมที่เคยเป็นหนี้ก็สามารถปลดหนี้ได้ และมีเงินเก็บสะสม ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ประสบความสำเร็จของขบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลนั้น สามารถสร้างทักษะการดำเนินชีวิตให้บุคคลในชุมชนท้องถิ่นมีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากคนที่ไม่กล้าคิดกล้าพูด ขบวนการเครือข่ายสามารถสร้างให้สมาชิกกล้าคิดกล้าพูด และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เริ่มต้นจากการพัฒนาปรับปรุงตนเองและนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงครอบครัว และชุมชนตามลำดับ

3.2 ระดับครอบครัว สำหรับผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาระดับครอบครัว กล่าวได้ว่าขบวนการเครือข่ายสามารถพัฒนาสมาชิกของครอบครัวที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมให้สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีเงินเก็บออม ซึ่งสมาชิกเครือข่ายได้เข้ามาร่วมเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นการอยู่อย่างพอเพียง โดยการเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนความคิดให้มีนิสัยรักการออม มีการจัดระเบียบวินัยของตนเองและครอบครัว และภายหลังจากการเก็บออมสมาชิกก็นำเงินดังกล่าวไปพัฒนาการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และลดละเลิกอบายมุขที่เป็นตัวสร้างปัญหาแห่งความยากจน

3.3 ระดับชุมชน สำหรับผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลาระดับชุมชนสามารถจำแนกได้ 3 ด้านรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ กล่าวได้ว่าขบวนการเครือข่ายสามารถสร้างการเรียนรู้และนำไปสู่การจัดการเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนในจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นการจัดการกลไกการไหลเวียนภายใต้ระบบทุนของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านได้รวมตัวกันสร้างเงื่อนไขในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อให้สำหรับการพัฒนาอาชีพ การดำรงชีพในด้านต่าง ๆ ตามพื้นฐานของปัญหา และความจำเป็นในลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบเครือญาติพี่น้อง และร่วมกันการป้องกันการรั่วไหลของเงินทุนชุมชนท้องถิ่นเข้าสู่ระบบทุนนิยมเสรี

2) ด้านสังคม ก่อให้เกิดการรวมตัวสร้างพลังขับเคลื่อนการจัดการแก้ไขปัญหายากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำของขบวนการพัฒนาที่ไม่สามารถกระจายผลประโยชน์สู่กลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง และขบวนการดังกล่าวเป็นการลุกขึ้นมาจัดการตนเองของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นในลักษณะของการพึ่งตนเอง อีกทั้งขบวนการดังกล่าวเป็นรูปแบบการสร้างสวัสดิการไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการด้านการศึกษา สังคมสงเคราะห์ สวัสดิการเงินกู้ และอื่น ๆ ตามความ

จำเป็นของกลุ่มฯ และนับว่าเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเมื่อสมาชิกได้เข้าร่วมขบวนการเครือข่ายจึงทำให้ตนเองสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร มีเครือข่ายที่มีพลังอำนาจในการต่อรองโดยที่ผ่านมาเครือข่ายสร้างมารพัฒนาโยบายสาธารณะและร่วมกันขับเคลื่อนจนเกิดสวัสดิการรัฐสมทบของสัจจะวันละ 1 บาท

3) ด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากการดำเนินงานด้านการจัดการเงินทุนชุมชนแล้วในขบวนการเครือข่ายตลาดการเงินชุมชนสงขลามีการคิดค้นและบูรณาการกิจกรรมที่สอดคล้องและเชื่อมโยงในหลายมิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของการผูกโยงเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสมาชิกเครือข่ายโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืนคือการจัดการเกษตรแบบอินทรีย์ ทั้งนี้ยังเป็นขบวนการสะสมทุนบนฐานของทรัพยากรธรรมชาติทั้งในเรื่องของการทำกิจกรรมธนาคารต้นไม้ การจัดการน้ำ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของเครือข่าย

อภิปรายผล

1. ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลักที่สำคัญได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งมีความรู้ความสามารถและมีความเสียสละอาสาเป็นตัวแทนของชุมชนในการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย 2) ปัจจัยด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นเงินทุนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมจากสมาชิกเครือข่าย 3) ปัจจัยด้านสถานที่ เป็นอาคารที่ทำการของเครือข่ายซึ่งใช้เป็นพื้นที่รวบรวมและเป็นศูนย์กลางการประสานงานสมาชิกเครือข่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และ 4) ปัจจัยด้านกิจกรรม เป็นกิจกรรม การออมทรัพย์ ผู้นำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และการร่วมกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิกเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert & Michael (2001) อธิบายว่า ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วย ช่องทางการสื่อสาร การประสานกิจกรรมระหว่างผู้มีส่วนร่วมในเครือข่าย การสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่าย การจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนการออกแบบคำตอบแทน ล้วนเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เครือข่ายเกิดการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเข้มแข็ง เช่นเดียวกับ Pholsri (2007) อธิบายว่า การดำเนินงานของเครือข่ายจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็น้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 14 ประการ คือ 1) ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งจิตใจ และความสามัคคีของสมาชิกเครือข่าย 2) สมาชิกมีขวัญ กำลังใจ และเจตนารมณ์ร่วมกัน ที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จ 3) ความเสียสละของสมาชิก ทั้งแรงกาย สติปัญญา และทุนทรัพย์ หรือทรัพยากร 4) มียุทธศาสตร์ระบบการจัดการและการวางแผนที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์สมาชิกรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น 5) มีการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระยะ ๆ สม่าเสมอ 6) ใช้กระบวนการดำเนินงาน ตามวงจรคุณภาพ 7) ผู้นำเครือข่ายมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และประสานงานได้ดี 8) สมาชิกเครือข่ายมีคุณภาพ ทุกคนมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ไม่เห็น

แก่ประโยชน์ส่วนตน 9) กิจกรรมของเครือข่าย มีการจัดการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน 10) สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย 11) มีการดำรงรักษาเครือข่ายเดิมไว้และขยายเครือข่ายใหม่ เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง 12) สมาชิกมีความจริงใจ จริงจัง มีความศรัทธาต่อกันและกันและต่อเครือข่ายดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้เกียรติซึ่งกัน และกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 13) ระเบียบกฎเกณฑ์ของเครือข่าย มีความเหมาะสมกับสมาชิก และการดำเนินงานของเครือข่าย และ 14) มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำเนินงานของเครือข่าย มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ รวมถึง Kaewhawong (2001) อธิบายว่า ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย คือ การบริหารเครือข่าย ซึ่งมี 6 ประการ คือ 1) กระบวนการติดต่อสื่อสารข้อมูลข่าวสาร เทคนิควิธีการ ประสบการณ์ ตลอดจนการพัฒนา เครือข่ายมีกระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปความก้าวหน้าในผลการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกและเครือข่าย 2) การให้ความสำคัญแก่สมาชิกในด้านต่างๆ เป็นการพิจารณาถึงความต้องการของมวลสมาชิก การได้แลกเปลี่ยนทัศนะ มุมมองต่อการพัฒนา หรือเป้าหมายของกิจกรรมในความร่วมมือ ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ในการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติ และประสานความร่วมมือได้ 3) องค์กรความร่วมมือและโครงสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อการประสานความร่วมมือ สามารถป้องกันการแทรกแซง จากองค์กรอื่น ๆ สามารถลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิก และเครือข่าย และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และทั่วถึงได้ 4) การส่งเสริมบทบาทและการตัดสินใจของสมาชิก เครือข่ายต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้สมาชิกมีโอกาสดำเนินการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงาน เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และสร้างบรรทัดฐานในความร่วมมือของสมาชิก 5) การพัฒนาและระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เครือข่ายต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มีการระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพมีแผนในการพัฒนาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เครือข่ายมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง และ 6) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาทของเครือข่ายและมวลสมาชิก เพื่อระดมความร่วมมือ และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแก่สมาชิก และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะทำให้เครือข่ายดำเนินงานด้วยความมั่นคง และขยายเครือข่ายสมาชิกให้กว้างออกไปมากขึ้น

2. กระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 5 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) การจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย เป็นการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลการดำเนินงานของเครือข่ายทั้งหมด 16 อำเภอของจังหวัดสงขลา 2) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย สำหรับบทบาทหน้าที่ในการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา จะเป็นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับจังหวัดซึ่งมีบทบาทตามโครงสร้าง ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษา บทบาทหน้าที่ประธานและรองประธาน บทบาทหน้าที่เหรัญญิก บทบาทหน้าที่เลขานุการ และ บทบาทหน้าที่กรรมการ 3) การจัดระบบติดต่อสื่อสารเป็นกลไกการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็น (1) การสื่อสารที่เป็นทางการ เครือข่ายจะมีเวทีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน มีเวทีฝึกอบรม การศึกษาดูงาน เป็นต้น และ (2) การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ด้วยลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม สมาชิกเครือข่ายจะมีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นประจำ

4) การจัดระบบเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน และการลงมือปฏิบัติจริง และ 5) การจัดระบบสารสนเทศ ประกอบด้วยข้อมูลด้านบุคลากรของเครือข่าย จำนวนเงินทุนหมุนเวียน เงินสะสม สถานการณ์และปัญหาของสมาชิกเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเครือข่ายของ Chareonwongsak (2000) อธิบายว่า การจัดระบบบริหารเครือข่าย (Network Organizing) เป็นการจัดระบบเครือข่ายที่จะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น โดยมีองค์ประกอบดังนี้ (1) การจัดผังกลุ่มเครือข่าย (Mapping) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลของเครือข่ายทุกกลุ่มในประเทศโดยเอาข้อมูลของแต่ละเครือข่ายมาทำการจัดแผนที่หรือแผนผังของเครือข่าย (Network Map) ในภาพรวมระดับประเทศ จัดผังตามความสนใจและวัตถุประสงค์ของเครือข่ายเพื่อที่จะได้ทราบว่าเครือข่ายก็กลุ่มที่มีเป้าหมายการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันการกระจายตัวของเครือข่ายตามเป้าหมายการทำงานเป็นอย่างไร เพื่อที่จะทราบเป้าหมายที่ยังขาดเครือข่ายเข้าไปช่วยจัดการ ด้วยเหตุนี้จึงควรที่จะมีแผนที่เครือข่ายที่ชัดเจนและทันสมัยจะช่วยสนับสนุนการรวมตัวเพื่อเครือข่ายแต่ต้องคำนึงถึงการยินยอมในการเข้าร่วมเครือข่ายรวมทั้งค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน (2) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (Role and Responsibility) หลักการสำคัญในการจัดแบ่งบทบาทหน้าที่คือการนำเอาความสนใจ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของสมาชิกแต่ละคนมาเสริมกันการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบควรเป็นไปในลักษณะที่เอื้อให้สมาชิกเข้าร่วมได้แม้มีเวลาจำกัดซึ่งผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบคือผู้นำนั่นเอง (3) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (Communication System) เปรียบเสมือนกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และ แพร่กระจายความคิด ซึ่งมีผลต่อการรักษา และขยายตัวของเครือข่าย ซึ่งแนวทางการสร้างระบบการติดต่อสื่อสารสามารถกระทำได้ทั้งแบบเป็นทางการ เช่น การจัดเวทีประชาคม การประชุม การสัมมนา เป็นต้น และช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะสังสรรค์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในโอกาสสำคัญต่าง ๆ จดหมายข่าวระหว่างสมาชิก เป็นต้น (4) การจัดระบบเรียนรู้ร่วมกัน (Learning System) เครือข่ายจะพัฒนาให้ก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับการเรียนรู้ความสามารถของสมาชิกเครือข่ายด้วยการทำให้เครือข่ายแข็งแกร่งจึงต้องอาศัยระบบการพัฒนาสมาชิกของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องผ่านระบบการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในรูปแบบของการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสัมมนา และการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Action Learning) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจะดำเนินไปก็ต่อเมื่อสมาชิกในเครือข่ายต้องมีความเปิดกว้างยินดีรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง สมาชิกแต่ละคนให้ความสนใจและเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ต่างคนต่างประนีประนอมภายใต้ความคิดเห็นที่แตกต่างมิใช่ยึดมั่นในความคิดของตนเอง และ (5) การจัดระบบสารสนเทศ (Information System) ความมีหน่วยงานเป็นแกนกลางทำหน้าที่จัดระบบฐานข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายรูปแบบ วิธีการความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคและข้ออื่น ๆ ที่จำเป็น ระบบสารสนเทศควรยึดหลักการใช้งานได้ง่าย (User Friendly) เป็นข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ (Accessible) และเผยแพร่ได้กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งเครือข่ายฐานข้อมูลที่จะช่วยเพื่อประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้ระหว่างกัน เช่นเดียวกับ Phongpis (2005) อธิบายว่า การทำงานเป็นเครือข่ายควรดำเนินการ ดังนี้ 1) ร่างเป้าประสงค์ (Purpose) ให้ชัดเจน เพื่อให้รู้สาเหตุความเป็นมาของการ

ก่อตั้งเครือข่ายคืออะไร ทำไมจึงต้องมีเครือข่ายนี้ตั้งแล้วจะทำอะไร 2) บอกเป้าหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives) 3) กำหนดแผนการดำเนินงาน (Action Plan) 4) กำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน 5) กำหนดกระบวนการในการตัดสินใจ (Define Decision Making Process) 6) เตรียมแผนการสื่อสารระหว่างสมาชิก 7) เลือกโครงสร้างการจัดการองค์การ 8) จัดหาทุนในการดำเนินงาน (Secure Resources)

3. ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดสงขลา สามารถจำแนกได้ 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับบุคคล เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีทักษะการดำเนินชีวิต กล้าคิดกล้าพูด และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง (2) ระดับครอบครัว สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีเงินเก็บออม ดำเนินชีวิตอยู่อย่างพอเพียง เริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนความคิดให้มีความรักการออม มีการจัดระเบียบวินัยของตนเองและครอบครัว และภายหลังจากการเก็บออมสมาชิกก็นำเงินดังกล่าวไปพัฒนาการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และลดละเลิกอบายมุขที่เป็นตัวสร้างปัญหาแห่งความยากจน และ (3) ระดับชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการจัดการเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถสร้างสังคมแห่งการแบ่งปัน การเอื้ออาทรต่อกัน และนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ ด้วยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมเครือข่ายอันถือเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของ Department of Community Development (2011) อธิบายว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมตัวของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมทีละเล็กละน้อย เป็นประจำสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสม” เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว เช่นเดียวกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass (1985) ได้กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะปฏิบัติตนเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนเพื่อการเปลี่ยนแปลงด้วยกระตุ้น การเปลี่ยนทัศนคติ การเปลี่ยนความเชื่อ และเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจของผู้ตามจากภาวะที่ต่ำกว่าสู่ภาวะที่สูงกว่าผ่านการกระตุ้น โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงด้วยการนำเสนอวิสัยทัศน์ การพัฒนาความสัมพันธ์เชิงอารมณ์กับผู้ตาม และทำให้ผู้ตามเกิดความตระหนักและเชื่อในเป้าหมายที่สูงกว่าที่คาดหวังไว้ และเป็นเป้าหมายที่สูงกว่าผลประโยชน์ส่วนตน เช่นเดียวกับ Robbins (2005) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำคือบุคคลที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับผู้ตาม โดยผ่านการทำงาน ความคิด และพฤติกรรมที่ผู้นำได้แสดงออกมา โดยทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้มี 2 ทฤษฎีคือภาวะผู้นำเชิงبارมี และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

1. **ด้านนโยบาย** หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์การการศึกษาสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการประกอบการตัดสินใจในการสร้างนโยบายการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร

2. **ด้านปฏิบัติ** หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรการศึกษาสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลตัวอย่างสำหรับการพัฒนารูปแบบการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนากลุ่มองค์กรการเงินชุมชน

3. **ด้านวิชาการ** หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรการศึกษาสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน ตำรา และหนังสือ

References

- Bass, B. M. (1985). **Leadership and Performance beyond Expectations**. New York: Free Press.
- Bass, B. M. & Riggio, R. E. (2006). **Transformational leadership**. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Creswell, J. W. (2003). **Research design: Qualitative, quantitative, and Mixed Methods approach**. 2nd. Ed., Thousand Oaks: SAGE.
- Chareonwongsak, K. (2000). **kānchātkaṇ khruākhaī: konlayut lak sū khwāmsamret khōṅg kanpatirū kānsuksa** [Network management: key strategies for the success of education reform]. Bangkok: Institute of Future Studies for Development.
- Chantawanich, S. (2010). **withīkān wīchāi chōṅg khunnaphāp** [A qualitative research method] 18th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chew, M. M., Cheng, J. & Petrovic-Lazarevic, S. (2006). Managers' role in implementing organization change: case of the restaurant industry in Melbourne. **Journal of Global Business and Technology**. 2(1).
- Dhammasaccakarn, W. and Ratchapolsit, A. (2018). phonlawat khōṅg khruākhaī klum 'ōm sap phūā kānphalit kap kānphatthana khon læ chumchon yāṅ yangyūn [Dynamics of savings for production group network with people and sustainable communities' development]. **Journal of Social Work**. 26(1), 34-62.
- Department of Community Development. (2011). **khwāmru kāndamnōēn ngān klum 'ōm sap phūā kānphalit** [Knowledge of the operation of the production savings group]. Bangkok: Office of Capital Development and Community Finance Organization.
- Grisanaputi, W., Kunpalin, P., Inbueng, L., Yolai, N. and Wongchompu, T. (2017). kānphatthana kānriānrū talōt chīwit nai bōribot khōṅg lak thamāphibān khōṅg klum sattrī nai khōṅgkān kōṅgthun phatthana sattrī chāngwat Khōṅ Kān [Lifelong Learning Development in the Context of Good Governance Principles among Women Groups under Women's Development Fund Scheme, Khon Kaen Province]. **Humanities & Social Sciences Journal**. 34(3), 247-268.

- Kaewhawong, T. (2001). **krabuānkān sāng khwāmkhēmkhæng khōng chumchon phāk prachā sangkhom** [Process of strengthening the community, civil society community]. Khon Kaen: Foundation to strengthen the community project. Public Health Academic Club Northeast.
- Moser, A. & Korstjens, I. (2017). Series: practical guidance to qualitative research. Part 1: Introduction. **European Journal of General Practice**. 23(1). 271-273.
- Phothisita, C. (2007). **sāt læ sin hæng kānwichai choeng khunnaphap** [Science and Arts of Qualitative Research]. 3rd ed. Bangkok: Amarin. Printing and Publishing Public Company Limited.
- Phongpis, S. (2005). **khruākhaī: yutthawithī samrap chumchon khemkhon chumchon khemkhæng** [Network: Tactics for Concentrated community Strong community]. Bangkok: Charoenwit Publication.
- Pholsri, S. (2007). **khruākhaī kānrīanrū ngān phatthana chumchon** [Network of learning in community development work]. 2nd ed. Bangkok: Odeon Store.
- Power, B. & Hubbard, R. (1999). Becoming Teacher Researchers One Moment at a Time. **Language Arts**. 77(1), 34-39.
- Ratchapolsit, A. (2017). **phonlawat khruākhaī klum ‘ōm sap phua kānphalit læ kāndamnoen ngān talat kānngoen chumchon Songkhla** [Dynamics of Savings Groups for Production Network and the Operation of Songkhla Community Financial Markets]. A Thesis Graduate school Prince of Songkla University, Songkhla.
- Robert, A. & Michael, M. (2001). Big Questions in Public Network Management Research. **Journal of Public Administration Research and Theory**. 11(3), 295-326.
- Robbins, S. P. (2005). **Organizational Behavior**. 11th ed. Upper Saddle River, N.J.: Person.
- Seufert, A. G. & Bach, A. (1999). Towards knowledge networking. **Journal of Knowledge Management**. 3(3), 180 – 190.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (1998). **Mixed Methology. Combining qualitative and quantitative approaches**. Thousand Oak, London: SAGE.